

ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИЦИ НА СМЕТКОВОДСТВЕНАТА ПРОФЕСИЈА ВО РС МАКЕДОНИЈА

Бисера Тасевска,¹ Благлица Колева,² Оливера Ѓоргиева-Трајковска³

¹ Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
bisera.083751@student.ugd.edu.mk

² Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
blagica.koleva@ugd.edu.mk

³ Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
olivera.trajkovska@ugd.edu.mk

Апстракт

Предмет на обработка во овој труд претставуваат перспективите и предизвиците со кои се соочува сметководствената професија во РС Македонија со цел разработка на денешните и идните проблеми на сметководствената професија како и новите предизвици.

Клучот да се разбере еден бизнис се наоѓа во разбирањето на неговото сметководство. Сметководството има централна улога во работењето на секој модерен бизнис. Сметководството како професија во развојот на економијата на една земја е од непроценлива важност. Сметководителите се јадрото на економијата, важна алка помеѓу државата и бизнис секторот, одговорни за пресметување и прибирање на даноците од кои се полни буџетот, сметководителите се консултанти на бизнис секторот. Сметководителите се исправени пред предизвикот континуирано да го надградуваат сопственото знаење и умеење и постојано да пронаоѓаат начини, методи и технологии. Сметководителите се во позиција да мора да го прилагодат својот начин на функционирање, со нови информатички технологии и придобивките кои истите ги нудат.

Сметководствената професија исто како и многу други професии, се испречува пред предизвикот наречен континуирана едукација и знаење од повеќе области, вклучувајќи ја и информатичката технологија. Оние сметководствени компании кои ќе успеат да направат трансфер на своето знаење и умеење, кои постојано и успешно ќе менаџираат со знаењето на своите вработени и ќе бидат во тек со новите информатички технологии, ќе успеат во голема мера да остварат компаративни предности во однос на конкуренцијата.

Клучни зборови: *сметководство, сметководствена професија, предизвици на сметководствената професија, законски прописи, технологија.*

PERSPECTIVES AND CHALLENGES OF THE ACCOUNTING PROFESSION IN R.N. MACEDONIA

Bisera Tasevska¹, Blagica Koleva², Olivera Gjorgieva-Trajkovska³

¹ Student at Faculty of Economics, University “Goce Delchev”, Stip
bisera.083751@student.ugd.edu.mk

² Faculty of Economics, University “Goce Delchev”, Stip
blagica.koleva@ugd.edu.mk

³ Faculty of Economics, University “Goce Delchev”, Stip
olivera.trajkovska@ugd.edu.mk

Abstract

The subject of processing in this paper are the perspectives and challenges faced by the accounting profession in the Republic of Macedonia with the aim of elaborating today’s and future problems of the accounting profession as well as new challenges.

The key to understanding a business lies in understanding its accounting. Accounting plays a central role in the operation of any modern business. Accounting as a profession in the development of a country’s economy is of inestimable importance. Accountants are the core of the economy, an important link between the state and the business sector, responsible for calculating and collecting taxes that fill the budget, accountants are consultants to the business sector. Accountants face the challenge of continuously upgrading their knowledge and skills and constantly finding ways, methods and technologies. Accountants are in a position to have to adapt their way of functioning, with new information technologies and the benefits they offer.

The accounting profession, like many other professions, faces the challenge of continuing education and knowledge in multiple areas, including information technology. Those accounting companies that will manage to transfer their knowledge and skills, that will continuously and successfully manage the knowledge of their employees and will be up to date with new information technologies, will largely manage to achieve comparative advantages in relation to the competition.

Key words: *accounting, accounting profession, challenges of the accounting profession, legal regulations, technology.*

1. Вовед

Сметководството е процес на одржување, ревизија и обработка на финансиски информации за да им помогне на менаџерите, инвеститорите, даночните власти и други носители на одлуки при менаџирање на ресурсите. Тоа е макотрпна професија која бара исклучителна посветеност за да не се направат пропусти и грешки, кои можат да имаат бројни негативни последици како од финансиски така и од деловен аспект. Сметководителот треба да обезбеди аналитички извештаи за детална евиденција за финансиската состојба и стабилноста на компанијата. Овие извештаи се единствени релевантни

појдовни точки при креирање на стратегиите на компанијата на краток и на долг рок. Правилна употреба на финансиските извештаи носи долгорочна финансиска стабилност. Токму затоа, еден од најважните луѓе во секоја компанија е сметководителот.

Со еволуцијата на сметководството низ времето неговата важност и значење како и онаа на сметководствената професија достигнаа ниво на централен и интегрален елемент во многу сфери на општеството. Повеќето фактори овозможуваат сметководството да продолжи да се развива и да постигнува напредок во глобални рамки. Денес, сметководството се нарекува „јазик на бизнисот“, бидејќи тоа е основа за изготвување на финансиски извештаи за компаниите наменето за различни потреби. Сметководителите се јадрото на економијата, важна алка помеѓу државата и бизнис секторот, одговорни за пресметување и прибирање на даноците од кои се полни буџетот, сметководителите се консултанти на бизнис секторот. За регулирање на професијата сметководител кај нас, во 2012 година е донесен Законот за вршење сметководствени работи со кој се очекуваше да се стави ред во професијата и истата да се издигне на пиедесталот кој го заслужува. Во текот на годините што следуваа се направија неколку измени и дополнувања на истиот во функција на допрецизирање на законските одредби, за да во август 2022 година се донесе нов Закон за вршење на сметководствени работи со кој се уредуваат условите на вршење на сметководствени работи, субјектите кои вршат сметководствени работи, условите за стекнување со статус на сметководител и овластен сметководител, организацијата и работењето на Институтот на сметководители и овластени сметководители, основањето и надлежностите на Советот за унапредување и надзор над сметководствената професија, како и други прашања кои се однесуваат на вршењето на сметководствени работи.

Со Законот за сметководствени работи, сметководителите и овластените сметководители ќе имаат обврска за задолжителна професионална едукација и почитување на општоприфатените етички принципи на професијата. Ќе имаат обврска задолжително да полагаат испит за влегување во професијата, како и зголемување на бројот на часовите за континуирано професионално усовршување (КПУ). Правото на вршење сметководствени услуги ќе се стекнува само со исполнување на критериумите дефинирани со Законот. Лицата што вршат сметководствени работи ќе имаат законска одговорност во поглед на правилното водење на сметководството, и обврска со потпис да ја потврдат точноста на годишната сметка и на финансиските извештаи, како и нивната усогласеност со законските одредби. Надзор над сметководствената професија врши самостојно и независно тело, односно Совет за унапредување и надзор на сметководствената професија на РС Македонија, кој ќе обезбеди соодветно применување на сите принципи за спроведување на обуките за КПУ, истовремено грижејќи се за континуираниот раст и развој на целокупната

сметководствена фела, сè до обезбедување гарантирано имплементирање на сите потребни мерки за примена на меѓународните сметководствени стандарди.

2. Сметководствената професија во Република Македонија

Сметководствената професија во Република Македонија ја уредува Министерството за финансии, а законската рамка е дефинирана со Закон за вршење на сметководствени работи (ЗВСП). Со овој закон се уредуваат условите на вршење на сметководствени работи, субјектите кои вршат сметководствени работи, условите за стекнување со статус на сметководител, односно овластен сметководител, организацијата и работењето на Институтот на сметководители и овластени сметководители на Република Македонија, основањето и надлежностите на Советот за унапредување и надзорна сметководствената професија на Република Македонија, како и други прашања кои се однесуваат на вршењето на сметководствени работи.

Неколку клучни термини, согласно ЗВСП се:

„Сметководствени работи“ се идентификување, сортирање и обработка на податоци врз основа на сметководствени документи и водење на трговски/деловни книги за финансиските трансакции на обврзник за водење на сметководство, нивно анализирање, евидентирање и составување на годишна сметка и/или финансиски извештаи во согласност со закон.

„Обврзник за водење сметководство“ е физичко или правно лице кое има обврска да води трговски/деловни книги и да составува и презентира годишна сметка и/или финансиски извештаи во согласност со закон.

„Овластен сметководител“ е физичко лице кое има најмалку две години работно искуство во вршење на сметководствени работи под менторство на сметководител и/или овластен сметководител и има положено испит за стекнување на статус на овластен сметководител, односно има уверение за овластен сметководител од Институтот на сметководители и овластени сметководители на Република Македонија и кое е запишано во Регистарот на овластени сметководители согласно со овој закон.

„Друштво за вршење сметководствени работи“ е трговско друштво за вршење на сметководствени работи регистрирано согласно со закон, со лиценца за работа издадена од Институтот на сметководители и овластени сметководители на Република Македонија и е регистрирано во Регистарот на друштва за вршење на сметководствени работи согласно со овој закон.

Сметководителите и овластените сметководители на територијата на Република Македонија се организирани во Институт на сметководители и овластени сметководители на Република Македонија (ИСОС).

Институтот го толкува и спроведува ЗВСП во пракса и воопшто ја уредува сметководствената професија, преку: водење на соодветни регистри, контрола на работењето на вршителите на сметководствени работи, организирање и спроведување испит за стекнување статус на сметководител, односно овластен сметководител, издавање на уверенија за сметководители и уверенија за овластени сметководители, издавање и одземање лиценци за работа, издавање на одобренія на правни лица кои ќе спроведуваат обуки за континуирано професионално усовршување под надзор на Институтот, организирање меѓународни и домашни симпозиуми од областа на сметководството, следење на примената на Кодексот на етика за професионални сметководители на IFAC, преведување на МСФИ и МСС и останато.

Според податоци достапни на официјалната веб страница на ИСОС, на која се истакнати регистрите на сметководители и овластени сметководители, согласно последното проширување во август 2021 год., во нашата држава делуваат над 1500 сметководители, над 8500 овластени сметководители, друштва за вршење на сметководствени работи 1460, ТП овластени сметководители над 350. Предметот на истражување во оваа теза ќе ги опфати во улога на надворешни (outsourcing) компании „Друштата за вршење сметководствени работи“, односно услугите кои истите ги нудат на своите клиенти-корисници

Сметководственото работење е засегнато од широк спектар на законски прописи кои го уредуваат работењето на правните и физичките лица. Правилното финансиско работење препознава финансиска, но и правна регулатива која сметководителите мораат да ја познаваат и соодветно да ја применуваат во пракса. Сметководителите во Македонија имаат директна соработка со неколку институции кои го регулираат финансиското работење на правните лица, како Централен Регистар, Агенција за вработување, Министерство за труд и социјална политика, Фонд за социјално, пензиско и инвалидско осигурување, Народна Банка и особено активна интеракција со Управа за јавни приходи, како државна институција која го регулира даночниот систем во нашата држава

Основна задача на сметководителите е периодична и годишна калкулација на даноци, изготвување на годишни финансиски извештаи и пресметка на плати и придонеси. Даноците се јавен приход кој произлегува од обврската што ја наложува државата кон граѓаните и на претпријатијата задолжително да издвојуваат дел од својот приход, промет или имот за задоволување на државните потреби (УЈП 2022). Предмет на оданочување се: приходите, прометот и имотот. Определување на предметот (објектот) на оданочување значи истовремено определување и на видовите даноци кои ќе се плаќаат. Поделбата на даноците во нашиот даночен систем препознава: Данок на доход, Данок на добивка, Данок на додадена вредност, Даноци на имот и Придонеси од задолжително социјално осигурување. Една од основните задачи на сметководителите претставува правилна калкулација и известување за горенаведените даноци.

3. Президивици во сметководствената професија во РС Македонија

Во сметководството се прибираат и обработуваат интерни и екстерни информации кои се неопходни за донесување на деловни одлуки. Информациите кои се добиваат по сметководствената обработка на податоците формираат сигурна основа за ефикасност и за разумност при донесување деловни одлуки. Податоците стануваат информации во моментот кога се употребуваат сметководствени техники кои содржат одредени начела, постапки и правила. Конечниот резултат на сметководствената професија е финансискиот извештај. При изготвување на финансиските извештаи, во зависност од големината на компанијата, се применуваат Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ). Тие претставуваат збир на општоприфатени правила за сметководствено деловни трансакции, вредување и искажување на средствата, обврските, капиталот, приходите и расходите.

Презентирањето на ставките на финансиските извештаи треба да биде конзистентно во согласност со пропишаните стандарди за да може корисниците на информациите да ги споредат финансиските извештаи на претприемачите низ неколку периоди со финансиските извештаи на други претприемачи.

Законот за вршење сметководствени работи создава уникатна можност за унапредување на професијата сметководител како професија на иднината. Доколку корисниците не ги знаат применетите сметководствени политики чии ефекти водат до поединечни вредности кои се искажани при финансиско известување, податоците кои се прикажани во финансиските извештаи воопшто нема да им служат.

Сметководственото работење во Македонија постојано е испречено пред предизвикот наречен правилен и достоинствен третман на сметководителите од страна на основните чинители во деловното окружување. Честопати оваа функција е потценета и не добива соодветно внимание во однос на придонесот кој го има за функционирањето на националната економија во целост. Интегративните процеси условуваат значајни даночни реформи, кои испреплетени со глобализацијата и подемот на информатичката технологија, ќе ја истакнат важноста на сметководствената професија на уште повисоко ниво.

Актуелни и потенцијални проблеми во кои би можела да се најде сметководствената професија се:

- *Измени на законските прописи од областа на даночните и финансиското известување*

Еден од проблемите со кои се соочува и може да се соочи сметководствената професија во иднина се измените на законските прописи од областа на даноците и финансиското известување. Примената на новото законодавство или измената на постојното бара адаптација на сметководителот на новите системи и новите

софтвери, дообука и слично. Сето тоа резултира со деловни трошоци. А во исто време ја доведува во прашање ефикасноста и стандардот на финансиските извештаи бидејќи многу голем дел од времето на сметководителите ќе биде потрошено за да се усогласат и прилагодат на новите даночни прописи.

- ***Сметководителите кои не се доволно квалификувани за работата што ја вршат***

На пазарот има многу сметководители кои не се квалификувани да ја завршат работата и кои не ги следат законските регулативи. Неквалификуваните сметководители оставаат многу лош впечаток на целокупниот углед на сите сметководители. Современите текови ги спречуваат сметководителите пред предизвикот постојано да го надградуваат своето знаење и умеење, да прифаќаат нови работни технологии и континуирано да учат.

- ***Неактивност на професијата од страна на младите кадри***

Постојат многу причини зошто сметководствената професија не е привлечна за младите. Една од причините е секако платата, односно чувството дека треба да се вложи премногу труд за не така високи примања. Иако платата на сметководителите е во раст, сепак останува чувството дека сметководителите не се платени онолку колку што заслужуваат. Друга причина е сивата економија и нелојалната конкуренција. Иако постои законска обврска секој сметководител да има склучено договори со своите клиенти за вршење сметководствени работи, сепак сме свесни дека и денес ова не се применува во целост.

- ***Најнова технологија.***

Сметководството е професија која постојано се менува. Напредокот во технологијата фундаментално промени повеќе аспекти на бизнисот, а сметководството не е исклучок. Напредокот во технологијата доведе до многу предизвици во корпоративниот свет на светот и на тој начин ги поттикна корпорациите да направат огромни промени во своето деловно работење кои се однесуваат на управувањето со сопствените финансии како и сметководствените услуги. Како што се развива технологијата, така настануваат и промени во сметководството и финансиите. Одредени принципи и типови на работа останаа исти, но секторот значително се промени и корпорациите кои не инвестирале во сметководствени технологии, заостанаа зад своите конкуренти.

Во однос на сметководствената професија развојот на технологијата може да влијае и позитивно. Технологијата ги олеснува техничките повторувачки дејствија кои сметководителите ги извршуваат (изработка на документација,

внесување и евидентирање) преку нивна автоматизација, но на крајот повторно ќе биде потребен сметководителот кој тие податоци и извештаи ќе ги анализира и толкува.

Побарувачката за сметководители е тесно поврзана со развојот на економијата, па така според некои истражувања се смета дека истата ќе порасне за 4% во периодот од 2019 до 2029 година, согласно растот на светската економија. Единствениот ризик од исчезнување кој го има сметководствената професија, конкретно во Македонија, се поврзува со игнорантскиот однос на институциите и неатрактивноста за влез на млади кадри.

4. Препораки и мерки

Имајќи во предвид дека сметководствената професија во Република Северна Македонија е во дефицит, неминовно се јавува потребата за едуцирање на млади кадри кои ќе го прифатат предизвикот да продолжат да го поддржуваат финансискиот сектор. Многу истражувања покажуваат дека сметководството е професија која старее. Согласно со расположливите податоци на регистрираните сметководители, 53 години е просечната возраст на сметководителите, а само 24% од вкупниот број регистрирани, се на возраст до 35 години. Со вакви бројки државата ја очекува сериозен проблем за неколку години, бидејќи сметководителите се единствена врска помеѓу државата и стопанството, каде уште сега се чувствува недостигот.

Доколку сакаме да избегнеме ескалација на проблемот потребно е самата професија да се направи атрактивна за младите, преку унапредување и осовременување на образовниот процес, обезбедување на права, заштита од нелојална конкуренција, правично вреднување на трудот, но исто така значајно, обезбедување на услови за меѓународно признати уверенија и отворање можности за аутсорсинг на нашите услуги. Како резултат од остварувањето на напредок во подобрувањето на сметководствените практики во земјата произлегува модерното опкружување за корпоративното финансиско известување во РС Македонија.

Во однос на технологијата, технолошките иновации како што се податоци во реално време, онлајн состаноци и конференции, мобилни апликации и развој на сметководствен софтвер овозможува сметководственото работење да стане побрзо и поефикасно. Затоа се јавува потреба од обезбедување проактивен пристап во образованието, јакнење на ангажманот на професионалните сметководствени организации во соработка со Светска банка, за поддршка на сметководствената професија. А воедно треба да се води сметка и за воспоставување рамнотежа помеѓу потребата за подобрување на нивото на стручност на сметководителите и влијанието врз трошоците на водење на деловните потфати, особено со оглед на трошоците на сметководителите за усогласување со прописите односно обврските за иницијален односно континуиран професионален развој.

Заклучок

Сметководството е несомнено една од најважните професии во деловниот свет, затоа што сметководството е важен извор на информации за деловните одлуки. Сметководителите се од исклучителна важност за бизнис секторот и за државата, затоа сметководствената професија треба да се издигне на многу повисоко ниво – како професија од јавен интерес, со што ќе се зголеми интересот за оваа професија од страна на младите.

Имајќи во предвид дека најголем број од сметководителите во Република Северна Македонија се повозрасни односно пред пензионирање, неминовно се наметнува потребата за едуцирање на млади кадри кои ќе го прифатат предизвикот за да продолжат да го поддржуваат бизнис секторот. Континуираното образование е едно од фундаментални принципи на денешницата, а ова е особено важно за сметководителите бидејќи тие мора да имаат континуирана едукација, што е неопходно поради сè покомплексната бизнис средина и честите промени во регулативата, дури и ако тоа не е законски дефинирано. Во наредните неколку години овој природен одлив ќе биде особено значаен.

За да се стане сметководител се бара да се положи и тежок влезен испит, а потоа и да се работи под надзор на овластен сметководител, се бара редовна годишна едукација и следење на комплексни прописи кои имаат влијание на евиденцијата. Сето ова ја прави скапа професијата и ниска профитабилноста. А како резултат на тоа се јавува слаб интерес за влез во професијата. Исто така системите кон кои се известува често пати се нефункционални и бавни, а новите прописи се донесуваат и објавуваат непосредно пред самата примена. Потребно е новите органи и тела на Институтот на сметководители и Советот за регулирање на сметководството да ги апсолвираат овие проблеми и да предложат пофлексибилни и модерни решенија.

Во поглед на технологијата, како што индустријата се развива, станува сè поважно за сметководителите да ја користат технологијата, со цел да ги насочат своите процеси и да останат конкурентни. Со зголемената распространетост на системите и алатките за соработка базирани на облак, од суштинско значење е сметководителите да имаат силно разбирање за различните видови достапни технологии и како ефективно да ги користат.

Користена литература:

- [1] Љупчо Стојчески, Александар Костадиновски, “Основи на сметководство“, Скопје, 2007
- [2] Конеска, Ј. Управувачко Сметководство, Европски универзитет, Скопје, 2007
- [3] Bhimani, A., et al. “Upravljacko racunovodstvo I racunovodstvo troskova”, Zagreb, Mate, 2018
- [4] Vidaković, V.S. (2002) Računovodstvo - jezik poslovnog sporazumevanja. Beograd: Megatrend

- [5] Gulin, D. et al. (2006) Računovodstvo, Zagreb Ramljak, B., Pavić, M. (2016) Izazovi računovodstvene profesije u budućem razdoblju u Računovodstvo, revizija i porezi u praksi, Aljinović Barać, Ž. (ur.), str. 1 – 11
- [6] Krišto, K. (2010) Izazovi računovodstva u suvremenom poslovanju
- [7] Charles T. Horngen, Gary L. Sandem, John A. Elliott, Donna R. philbirk, “Introduction to accounting”, Magor, Skopje, 2010
- [8] Charles Forest Rittenhouse Atlee Lane Percy “Accounting Problems”, 2022
- [9] Ahmed Riahi-Belkaoui, “Critical Financial Accounting Problems”, 1998
- [10] Ahmed Riahi-Belkaoui, “Accounting Theory”, London: Academic Press, 1992.
- [11] Rob Gray, Dave Owen, Carol Adams “ Accounting & Accountability”, 1996